

4. Narody Zjednoczone

■ Jaką rolę we współczesnym świecie odgrywa ONZ? ■ Czym się zajmują inne wybrane organizacje międzynarodowe? ■ Jaka jest sytuacja uchodźców na świecie i w Polsce? ■

NARODY ZJEDNOCZONE

Po I wojnie światowej, aby uniknąć w przyszłości konfliktów zbrojnych, politycy uznali za niezbędne powołanie organizacji zrzeszającej państwa z całego świata. Utworzona w 1919 r. **Liga Narodów** nie spełniła jednak pokładanych w niej nadziei.

Do pomysłu utworzenia organizacji międzynarodowej wrócono po II wojnie. W 1945 r. na konferencji w San Francisco podpisano Kartę Narodów Zjednoczonych, która stała się podstawą działania **Organizacji Narodów Zjednoczonych**. ONZ stawiała sobie następujące cele:

- utrzymanie międzynarodowego **pokoju i bezpieczeństwa**,
- rozwijanie **przyjaznych stosunków** między narodami opartych na **równouprawnieniu i samostanowieniu**,
- rozwiązywanie dzięki **współpracy międzynarodowej** problemów o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym,
- **ochrona praw człowieka**,
- harmonizowanie działań narodów dążących do osiągnięcia **wspólnych celów**.

W kolejnych dziesięcioleciach ONZ stała się ważnym forum kontaktów między państwowych i gorących sporów, jednak jej działalność na rzecz światowego pokoju i bezpieczeństwa nie okazała się specjalnie skuteczna. Na funkcjonowaniu ONZ cieniem położyła się **zimnowojenna konfrontacja dwóch obozów** – państw komunistycznych i demokratycznego Zachodu – która utrudniała realizację jakichkolwiek wspólnych projektów. ONZ nie miała też dość siły, by odegrać poważną rolę w skutecznym rozwiązywaniu międzynarodowych konfliktów politycznych i militarnych. Wiele **rezolucji** ONZ nigdy nie zostało wprowadzonych w życie, a państwa zasiadające w Radzie Bezpieczeństwa bardzo rzadko potrafiły się porozumieć. Efektywność działań wspólnoty międzynarodowej wyrażała się więc raczej w przedsięwzięciach **wyspecjalizowanych organizacji** ONZ, takich jak Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) czy Fundusz NZ na rzecz Dzieci (UNICEF).

Wobec rozpadu dwubiegunowego porządku światowego i coraz silniejszej globalizacji, ONZ zaczęła poszukiwać nowych kierunków działania. Na szczęście na dyskusjach się nie skończyło – państwa członkowskie jednogłośnie przyjęły w 2015 r. **Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju**. Zobowiązały się w niej do podjęcia takich działań, które umożliwią zaspokojenie potrzeb rozwojowych zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń (patrz: s. 267).

▲ Siedziba ONZ w Nowym Jorku. Przed nią 193 flagi państw członkowskich i flaga ONZ. Czy wiesz, jak ona wygląda?

PROBLEMY DO ROZWIĄZANIA

Zastanówcie się, jakimi problemami współczesnego świata powinna się zajmować Organizacja Narodów Zjednoczonych. Wypiszcie je na tablicy, a następnie zapoznajcie się z tekstem „ONZ – władze i metody działania” oraz schematem z następnej strony, sprawdzając, którymi z wymienionych przez was problemów naprawdę zajmują się ONZ i jej wyspecjalizowane agendy oraz programy. Na podstawie obu materiałów wymieńcie główne cele oraz metody działania ONZ.

ONZ – WŁADZE I METODY DZIAŁANIA

Głównymi organami ONZ są: Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Rada Gospodarcza i Społeczna, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Sekretariat. Najważniejsze decyzje zapadają na posiedzeniach **Zgromadzenia Ogólnego**, w którym biorą udział przedstawiciele wszystkich państw członkowskich. Bieżącymi pracami organizacji kieruje Sekretariat, na czele którego stoi **sekretarz generalny**. Szczególnie istotną rolę odgrywa **Rada Bezpieczeństwa** czuwająca nad utrzymaniem pokoju między narodami.

Rada może potępić kraj łamiący prawo międzynarodowe, wydając odpowiednią rezolucję, może też nałożyć na taki kraj różnego rodzaju **sankcje**, a nawet nakazać przeprowadzenie interwencji zbrojnej. Od 1948 r. ONZ przeprowadziła około 60. operacji pokojowych, obecnie działa 16 takich misji na całym świecie. **Stali członkowie** Rady Bezpieczeństwa (Stany Zjednoczone, Rosja, Chiny, Wielka Brytania, Francja) mogą jednak zablokować podjęcie każdej decyzji, jako że dysponują **prawem weta**.

Wiele działań ONZ jest realizowanych przez **wyspecjalizowane organizacje**, takie jak **Międzynarodowa Organizacja Pracy**, **Międzynarodowy Fundusz Walutowy**, **Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju**, **Organizacja NZ ds. Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO)**, **Światowa Organizacja Zdrowia (WHO)**, **Fundusz NZ na rzecz Dzieci (UNICEF)**. Na forum NZ toczyły się rozmowy rozbrojeniowe o redukcji arsenałów militarnych we wszystkich krajach. Przyjęto również dwa ważne akty międzynarodowe: w 1948 r. podpisano **Powszechną deklarację praw człowieka**, w 1966 r. **Międzynarodowe pakty praw człowieka** (Pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Pakt praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych).

▲ Około tysiąca uczniów ze szkół Organizacji Narodów Zjednoczonych pod kierunkiem znanego artysty Johna Quigley utworzyło w 2011 roku pod Jerycho rysunek „Gołębek Pokoju”. Czy wiesz, kto był jego autorem?

Główne organy

- ZGROMADZENIE OGÓLNE
- SEKRETARIAT
 - sekretarz generalny
 - 12 podsekretarzy
 - biura i departamenty
- RADA BEZPIECZEŃSTWA
 - 5 stałych członków (Rosja, Chiny, USA, Wielka Brytania, Francja)
 - 10 członków wybieranych na 2 lata
- Rada Gospodarcza i Społeczna
 - 54 członków wybieranych na 3 lata
- Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
 - 15 sędziów wybieranych na 9-letnie kadencje

Najważniejsze organizacje, programy i fundusze

- Światowa Organizacja Zdrowia (WHO)*
- Organizacja NZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)
- Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP, ILO)
- Organizacja NZ ds. Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO)
- Fundusz NZ na rzecz Dzieci (UNICEF)
- Grupa Banku Światowego
- Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW, IMF)
- Program NZ ds. Rozwoju (UNDP)

MINISŁOWNICZEK AGENDY ONZ

Pracując w parach, sporządźcie na podstawie encyklopedii i informacji z internetu krótkie notatki na temat wyspecjalizowanych organizacji, programów i funduszy ONZ i ułóżcie z nich minisłowniczek.

▼ Cele Zrównoważonego Rozwoju przyjęte w 2015 r. na szczycie ONZ. Wszystkie państwa członkowskie, w tym Polska, zobowiązały się, że je zrealizują do roku 2030.

CZY WIESZ...**

Odpowiedz na zamieszczone poniżej pytania.
Uwaga! Nie rozwiązuj tego ćwiczenia w podręczniku.

- Kiedy powstała ONZ?
- Czy Polska należy do tej organizacji?
- Jaka jest główna misja ONZ?
- Kto jest jej sekretarzem generalnym?
- W jaki sposób finansuje się działalność ONZ?
- W rozwiązaniu jakich problemów świata zaangażowana jest obecnie ONZ?

* W nawiasach podajemy najczęściej używane polskie i angielskie skróty nazw tych organizacji.

** Ćwiczenie opracował Jacek Kowalski.

POMOC UCHODŹCOM

Ważne miejsce w działalności ONZ zajmuje pomoc **uchodźcom**. Zadaniem **Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR)** jest zapewnienie pomocy i ochrony ludziom, którzy – by ocalić swoje życie i wolność – musieli opuścić własne domy i kraje. UNHCR podejmuje działania umożliwiające uchodźcom bezpieczny powrót do domu, a także pomaga im w odszukaniu nowego kraju, w którym znajdą bezpieczne schronienie na czas krótszego bądź dłuższego pobytu.

Uchodźcami są nie tylko ci, którzy ratują się przed wojną czy prześladowaniami, ale także ci, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania z powodu katastrof naturalnych. Obecnie największe grupy uchodźców wojennych pochodzą z Syrii, Sudanu Południowego i Afganistanu. Szacuje się, że w samym tylko 2016 roku było 22,5 mln uchodźców na świecie, tylko przed wojną w Syrii uciekło do Europy ponad 5,5 mln osób. Natomiast 19 mln musiało opuścić swe domy z powodu różnych kataklizmów (tropikalnych cyklonów, powodzi lub pożarów lasów).

UNHCR oczywiście nie jest w stanie zastąpić poszczególnych państw w opiece nad uchodźcami, dlatego wiele sił poświęca **akcjom edukacyjnym**. Stara się uświadomić wszystkim, jak bolesny i dramatyczny jest los uchodźców, jak niezbędną rzeczą okazuje się udzielanie im pomocy. Propaguje zasady prawa międzynarodowego w tym zakresie oraz sprawuje nadzór nad wprowadzaniem w życie postanowień **konwencji genewskiej w sprawie uchodźców**.

Uchodźca to osoba, która „wskutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami swego państwa”.

Konwencja genewska z 1951 r.

HISTORIA HUDEI

W grudniu 2015 roku turecki fotoreporter Osman Sağırlı sfotografował w obozie dla uchodźców w Atme małą syryjską dziewczynkę. „Kiedy zwykle robiłem zdjęcia dzieciom, śmiały się albo zasłaniały. Tym razem stało się inaczej. Czteroletnia dziewczynka widząc aparat z teleobiektywem, wzięła go za pistolet i natychmiast przerażona uniosła ręce w geście poddania się” – opowiadał później Osman. Dziewczynka miała na imię Hudea.

Angielska stacja BBC uznała zdjęcie malutkiej Hudei z obozu w Atme za symbol tego, co dzieje się współcześnie w Syrii. Jak sądzisz, dlaczego?

Znajdź inne historie o uchodźcach i dowiedz się więcej o ich losach.

SZCZĘŚLIWY KONIEC?

Było to w grudniu 2015 roku – w życiu Hudei na pewno od tego czasu wiele się zmieniło. Wielu uchodźców z Syrii udało się do Europy. Wymyśl szczęśliwe zakończenie historii Hudei. Uwzględnij rolę, jaką mogły tu odegrać organizacje międzynarodowe, np. Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców, Czerwony Krzyż, organizacje pozarządowe, zwykli obywatele.

UCHODźCY W POLSCE

W 1991 r. Polska przystąpiła do konwencji genewskiej o statusie uchodźcy, zgodnie z którą azyl mogą otrzymać ci ludzie, którzy uciekli przed prześladowaniami ze względu na rasę, narodowość, religię czy poglądy polityczne. Od tego czasu przyjęliśmy uchodźców z bardzo wielu krajów, m.in. z Bośni, Kosowa, Afganistanu, Iraku, Sudanu, Somalii i Sri Lanki. Wskutek krwawych wojen prowadzonych przez Rosję z Czeczenią największą grupą uchodźców w naszym kraju stali się mieszkańcy Kaukazu, a zwłaszcza Czeczeni, którzy stanowią od wielu lat 50 proc. wszystkich osób ubiegających się o **azyl**. Przybywają do nas coraz liczniej obywatele z Ukrainy, zainteresowani stałym pobytem w Polsce, a także na jakiś czas uchodźcy z Afryki i Bliskiego Wschodu, głównie z Syrii. W 2017 roku o status uchodźcy wystąpiło ponad 2,5 tys. osób (por. „Imigranci na świecie i w Polsce”, s. 281).

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej przyjęliśmy **regulacje prawne** dotyczące uchodźców – przede wszystkim zasadę, zgodnie z którą na terytorium UE dana osoba może tylko raz wystąpić o status uchodźcy, i to w pierwszym kraju unijnym, do którego dotrze. Wobec masowego napływu cudzoziemców do Włoch i Grecji postanowiono jednak, że kandydaci na uchodźców będą też podlegać **relokacji**, czyli otrzymają propozycję wyjazdu do jednego z krajów Unii.

Jak Polacy odnoszą się do uchodźców? Polska ma pod tym względem **wspañiałe tradycje historyczne** – często okazywała się spokojną przystanią dla ludzi prześladowanych ze względów etnicznych czy religijnych. Dzisiaj także uważamy się za naród bardzo tolerancyjny. W praktyce jednak nie wszystko przebiega bezkonfliktowo. Od roku 2015 rośnie w Polsce liczba ataków na imigrantów i uchodźców, przy czym wzrasta brutalność samych przestępców. Szczęśliwie poprawia się też wykrywalność sprawców przez policję. W badaniach prowadzonych przez Centrum Badań Nad Uprzedzeniami Uniwersytetu Warszawskiego widać, że powodem tych ataków jest islamofobia, czy szerzej – niechęć do obcych (ksenofobia). Nie bez znaczenia są także nieodpowiedzialne wypowiedzi wielu polityków, którzy strachu przed uchodźcami używają jako narzędzia politycznej mobilizacji. Wrogie uciekinierom wojennym zachowania surowo ocenia Kościół w Polsce ustami przewodniczącego episkopatu abp Stanisława Gądeckiego: „... nasza postawa niewiele ma wtedy wspólnego z chrześcijaństwem. Egoizm osobisty – czyli troska o zachowanie własnego bezpieczeństwa, przeważa nad altruizmem, czyli nad tą postawą, która powinna jednak być ukierunkowana na pomoc innym osobom. Zasada centralnego miejsca osoby ludzkiej zobowiązuje nas do przedkładania bezpieczeństwa człowieka ponad bezpieczeństwo narodowe. Interes państwa jest na drugim miejscu, na pierwszym jest człowiek”. Ludzie, którzy utracili swoją ojczyznę i doświadczyli wielu cierpień, potrzebują naszej pomocy.

POMOC TU I TAM

Niekiedy mówi się, że ofiarom wojny czy klęsk żywiołowych należy pomagać w ich własnych krajach. Tam, gdzie źle się dzieje. To prawda, ale nie można odmówić pomocy tym, którzy uciekli ze swojego kraju i nie mogą do niego wrócić, a teraz pukają do bram Europy. A zatem potrzebna jest pomoc i tam, i tu. Każda z tych form ma swoje wady i zalety, a bilans zysków i strat nie jest oczywisty. Kiedy udzielamy pomocy, trzeba być świadomym tych wyzwań, tak aby maksymalizować korzyści, a minimalizować ryzyka. Nie ma idealnego rozwiązania. Przeprowadźcie analizę i przygotujcie rekomendacje dla rządu polskiego obu uzupełniających się działań („pomoc tam – pomoc tu”).

Uwaga! Nie rozwiązujcie ćwiczenia w podręczniku.

Państwo	Pomoc ofiarom na miejscu zdarzenia	Pomoc ofiarom, które uciekły do Europy
Jakie są zalety danego rozwiązania?		
Co robić, aby wykorzystać zalety?		
Jakie są wady danego rozwiązania?		
Co robić, aby uniknąć zagrożeń?		

Dostęp do edukacji powinien być zapewniony wszystkim nieletnim imigrantom, ubiegającym się o azyl oraz uchodźcom tak, aby mieli oni dostęp do nauki na poziomie szkoły podstawowej oraz szkoły średniej w takim samym stopniu, co obywatele danego kraju i bez względu na ich status prawny.

Dwadzieścia punktów działalności ws. migrantów i uchodźców, przemówienie papieża Franciszka I do uczestników VI Międzynarodowego Forum „Migracje i pokój”, 21 lutego 2017 r.

KTO MOŻE IM POMÓC?

Korzystając z informacji z internetu, znajdźcie instytucje, które udzielają wsparcia uchodźcom i imigrantom przyjeżdżającym do Polski. Zastanówcie się, jak mogą im pomóc zwykli obywatele, na przykład mieszkańcy waszej miejscowości.

Ważne Słowa

- ONZ (UN) • Rada Bezpieczeństwa • sekretarz generalny •
- organizacja międzynarodowa • rezolucja • sankcje •
- misja pokojowa • uchodźcy •

Uczennica/Uczeń:

- wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- formułuje sądy w sprawach wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.